

En el segon punt, “Memòria de recerca”, detalla el desenvolupament del projecte en les seves diferents fases (recollida de materials a partir de fonts orals, documentals i impreses, revisió sistemàtica, buidatge bibliogràfic, tematització toponímica, rebusca, preparació i anàlisi dels resultats, punt aquest que es deixa pel proper volum), així com la metodologia emprada, els problemes sorgits i les solucions donades i els objectius proposats.

El tercer punt, “Les Valls d’Àneu” resalta els trets bàsics de la configuració geogràfica dels quatre municipis que l’integren actualment (Alt Àneu, Espot, Esterrí d’Àneu i La Guingueta d’Àneu) i, sobretot, aprofundeix en aquells aspectes útils per als objectius del llibre.

La segona part del llibre, l’inventari pròpiament dit, està organitzat en tres llistats de topònims: segons el tipus d’elements geogràfics que designen —de tipus orogràfic, hidrogràfic, la població, les edificacions, els termes—, per pobles i municipis, i per temes toponímics. El primer llistat inclou indicacions de: àmbit, element, topònim i poble. El segon forneix informació de municipi, poble, topònim, tema toponímic i element. El tercer aporta dades sobre el tema, topònim, poble i municipi.

El volum inclou a més nombroses il·lustracions i una àmplia selecció bibliogràfica dividida en tres grups: una bibliografia específicament aneuenca i pirinenca, referida als temes tractats en el llibre, un segon bloc bibliogràfic de caràcter més ampli, sobre toponímia i onomàstica catalanes, i finalment algunes referències bàsiques de tipus general.

En conjunt el volum constitueix una aportació important per al coneixement i difusió de la toponímia aneuenca, realitzada amb rigor, i fruit d’un important esforç de recerca, inventariat i sistematització que els autors han dut a terme. D’altra banda aquesta nova publicació completa i actualitza l’obra de Coromines en aquest tema, especialment el seu *Onomasticon Cataloniae*, i constitueix alhora una interessant eina de normalització.

Cristina Solé

Roberto FERNÁNDEZ y Jacques SOUBEYROUX (eds.), *Historia social y literatura. Familia y burguesía en España (siglos XVIII-XIX)*, vol. 2, ed. Milenio, Lleida 2003, 353 p.

Es el segundo volumen publicado fruto de un dilatado trabajo de investigación multidisciplinar, llevada a cabo por investigadores franceses y españoles, en torno al tema de la familia en la España de los ss. XVIII y XIX. El primer volumen, publicado en 2001, estaba dedicado al estudio de las clases populares. El segundo se centra en el análisis de la burguesía y, de

forma específica, en la transición de la sociedad tardofeudal a la sociedad capitalista. Reúne las actas de un congreso internacional celebrado en la universidad de Lleida en octubre de 2001.

Las diversas aportaciones que componen el volumen, toman en consideración fuentes tanto históricas como de carácter literario, y muestra una vez más cómo la literatura de ficción resulta una eficaz fuente informativa e interpretativa acerca de un grupo social determinado, de la que el historiador puede sacar un enorme partido a la hora de abordar el estudio científico de la burguesía española. Si bien la creación literaria es ante todo ficción, el creador levanta su creación a partir de la realidad en la que vive. Ello convierte su obra en un testimonio de época. Y esta fuente informativa resulta de gran utilidad al historiador para analizar y comprender un período, un problema, un país y/o una clase social.

Los investigadores que colaboran en el volumen se sirven para sus investigaciones en diversas obras literarias de novela y teatro, como *La Leandra*, de A. de Villadares, *La Serafina*, de J. Mor, y *El fiel amigo*, de F. López de Castro (por Cécile Mary-Trojany), *Los enredos de un lugar* (Roberto Fernández), las obras de Diderot (Francisco Lafarga), el teatro del s. XVIII (Nathalie Bittoun-Debruynne), obras de Nicolás Fernández de Moratín y de Tomás de Iriarte (Josep Maria Sala), el *Manual* de Felipe Cosío e Ituño, (Antonio Risco), la obra del bachiller Pedro Pablo Gatell y Carnicer (Elisabel Larriba), la producción novelística católica del s. XIX (Solange Hibbs-Lissorgues), *Los niños*, de Ortego (Marie Linda Ortega), los relatos fantásticos del Romanticismo español (Marta Giné), la narrativa catalana del s. XIX (Maria José Vilalta), la obra del catalán Narcís Oller (Carme Figuerola), la obra de Galdós (Antoni Jové y también Marie-Hélène Buisine Soubeyroux, quien se centra en *El amigo Manso*), *Le Maître des Forges*, de Georges Ohnet a través de su traducción (Àngels Santa), *El rey Baltasar*, de Leopoldo Alas (Sylvie Turc), y el teatro de Santiago Rusiñol (Christine Silanes). Asimismo Pedro Álvarez de Miranda aporta algunas consideraciones sobre la historia de las palabras “burgués” y “burguesía” en español, y Sylvie Imparato-Prieur analiza la educación de las jóvenes en la segunda mitad del s. XVIII.

Los impulsores del proyecto anuncian asimismo, en su prefacio, su voluntad de continuar profundizando en su proyecto, al amparo de las acciones integradas que apoyan el Ministerio de Educación y cultura español y el Ministerio de Asuntos Exteriores francés, y prevén ya un próximo congreso a celebrar en Aix-en-Provence en un futuro próximo, que se centrará en el estudio de la clerecía.

Cristina Solé